

V. АНАЛИЗА ЕФЕКТА НАЦРТА ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉУ НА РАДУ

Одређивање проблема које Нацрт закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду треба да реши

Доношењем Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 101/05); (у даљем тексту Закон) транспонована је Директива ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989) о увођењу мера за подстицање побољшања безбедности и здравља на раду. Закон се примењује од 30. новембра 2005. године.

Законом о безбедности и здрављу на раду уређује се спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду лица која учествују у радним процесима, као и лица која се затекну у радној околини, ради спречавања повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом. Овим законом је образована Управа за безбедност и здравље на раду као орган управе у саставу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, за обављање одређених послова државне управе у области безбедности и здравља на раду.

У периоду од доношења Закона донето је 19 подзаконских прописа којима је извршено усаглашавање са директивама ЕУ у овој области, као и 11 подзаконских прописа у циљу спровођења овог закона.

У примени овог закона, уочени су одређени недостаци, непрецизности и неусаглашености са другим прописима. Кључни параметри који указују на потребу измена и допуна Закона су:

1. Потпуније се уређује област примене Закона у делу који се односи на делатност војске, полиције, послова заштите и спасавања, јер је одредбом члана 2. став 1. тачка 2. Директиве ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989) предвиђено да се мере безбедности и здравља на раду не примењују при обављању специфичне војне службе у Војсци Србије, полицијских послова укључујући послове заштите и спасавања.

Законом о полицији („Службени гласник РС”, бр. 101/05, 63/09 и 92/11) и Законом о Војсци Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09 и 101/10) уређују се поједина питања безбедности и здравља на раду, а одредбом члана 2. Закона није прописано да се не примењује при обављању специфичних активности у војсци и полицији као што је то прописано Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

Овим нацртом извршено је и усаглашавање са Законом о ванредним ситуацијама („Службени гласник РС”, бр. 111/09 и 92/11).

2. Значење израза послодавац, који се користи у овом закону, није у потпуности дефинисан, односно у циљу обезбеђивања примене мера за безбедан и здрав рад потребно је прецизирати значење израза послодавац којим се сматра и лице, које по било ком правном основу обезбеђује посао запосленом, осим лица које посао обезбеђује у домаћинству и носилац породичног пољопривредног газдинстава који обавља посао са члановима породичног пољопривредног домаћинства у складу са прописима о пољопривреди, такође као послодавац се сматра и физичко лице, које са члановима свог породичног домаћинства, обавља привредну или другу не пољопривредну производњу.

Овим нацртом прописује се значење израза превенција, односно врши се усклађивање са одредбом члана 3. тачка 4. Директиве ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989), тако да се прописује да превенција јесте процес обезбеђивања мера на радном месту и у радној околини код послодавца у циљу спречавања или смањења ризика на раду.

3. Одредбом члана 3. овог нацрта, у циљу термилошког усклађивања, према другим прописима, врши се замена речи „инвалида” са речима „особама са

инвалидитетом”, као и стварање правног основа за прописивање да превентивне мере у вези безбедности и здравља на раду младих, запослених жена за време трудноће и запослене која доји дете споразумно прописују министр надлежан за рад и министар надлежан за здравље.

4. Одредбом члана 15. Закона прописане су одређење обавезе послодавца али није прописана обавеза послодавца да обезбеди мере заштите од пожара, спасавања и евакуације у складу са посебним законом, тако да се одредбом чланом 6. став 1. овог нацрта то постиже, а уједно се врши усклађивање са одредбом члана 8. Директиве ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

5. Примена одредбе члана 18. став 2. Закона, стварала је недоумице у пракси код оних послодавца који врши промену технолошког процеса краће од седам дана, односно у вези израде прописаног елабората о уређењу градилишта. На основу сазнања из инспекцијских надзора закључено је да су послодавци различито поступали.

6. Примена одредбе члана 24. Закона стварала је проблеме у пракси јер се показало да одређени број послодаваца није у могућности да обезбеди, од правних лица регистрованих за послове контроле квалитета производа, прописану документацију за употребу и одржавање, односно паковање, транспорт, коришћење и складиштење у којима су наведени сви безбедносно-технички подаци, везани за оцењивање и отклањање ризика на раду.

Наведену одредбу Закона потребно је ускладити са прописима о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености, односно са Законом о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености („Службени гласник РС”, број 36/09), Законом о општој безбедности производа („Службени гласник РС”, број 41/09), Правилником о безбедности машина („Службени гласник РС”, број 13/10), као и са Законом о хемикалијама („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 92/11 и 93/12) и Правилником о садржају безбедносног листа („Службени гласник РС”, број 100/11).

7. У примени одредбе члана 27. Закона, којом је прописана обавеза послодавца да врши оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, показало се да нису обухваћени сви законити случајеви радног ангажовања запослених за које је послодавац дужан да изврши оспособљавање за безбедан и здрав рад.

На основу сазнања о примени ове одредбе Закона, као и на основу инспекцијских надзора, уочена је потреба да се оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад врши по програму оспособљавања за безбедан и здрав рад који сачињава послодавац, сагледавајући опасности и штетности радног места. Послодавац до сада није био дужан да оспособљавање врши према утврђеном програму, што је стварало одређене проблеме у пракси.

8. Применом одредбе члана 28. Закона уочено је да је потребно да се пропишу рокови вршења периодичне провере оспособљености за безбедан и здрав рад водећи рачуна да ли запослени обавља послове на радном месту са повећаним ризиком или на радном месту које није са повећаним ризиком.

9. Одредбом члана 35. Закона прописане су обавезе запосленог, а према сазнању из праксе и инспекцијских надзора уочено је да се одређени број повреда на раду дешава из разлога што запослени самовољно искључује, мења или уклања безбедносне уређаје прикључене на средствима за рад.

10. Примена одредбе члана 37. став 3. Закона, којом је прописано када, под којим условима и у којим делатностима послодавац може сам да обавља послове безбедности и здравља на раду, ствара оптерећење и отежава обављање послова безбедности и здрављу на раду послодавцима који имају мањи број запослених.

11. На основу сазнања из праксе и инспекцијских надзора уочена је потреба да се, у делатности грађевинарства, пољопривреде, шумарства и рибарства, рударства, прерађивачке индустрије, производње, прераде и снабдевања електричном енергијом, гасом, паром и климатизације, снабдевања водом, управљања отпадним водама, контролисања процеса уклањања отпада, здравственом и социјалном заштитом, обезбеди већа компетентост лица која обављају послове безбедности и здравља у овим делатностима имајући у виду да се у истим чешће дешавају повреде на раду него у другим делатностима, као и да су у тим делатностима најчешће утврђена радна места са повећаним ризиком, јер послодаваци формално одређују лице за безбедност и здравље на раду не узимајући у обзир делатност, технолошки процес, ризике и сл. што може бити проблем при обављању ових послова.

У периоду од 2006. до 2012. године од када се организује полагање стручних испита за лица за безбедност и здравље на раду са успехом испит је положило 5.552 кандидата, од тога 1.458 лица са шестим степеном стручне спреме, 2.975 лица са седмим степеном стручне спреме и 37 лица са осмим степеном стручне спреме.

12. Примена одредбе члана 38. Закона односи се на обавезу послодавца да лицу које се бави пословима безбедности и здравља на раду омогући усавршавање знања из области безбедности и здравља на раду.

Уочено је да постоји велика потреба да лица која обављају послове безбедности и здравља на раду своја знања у овој области обнављају, прате нове прописе и да одговоре на сложене захтеве који се намећу пред њих, а у циљу обезбеђивања здравих и безбедних услова за рад.

13. Одредбом члана 40. став 1. тачка 1) Закона прописано је да лице за безбедност и здравље на раду учествује у припреми акта о процени ризика, а истовремено није одговорно за спровођење поступка процене ризика, осим ако га је послодавац одредио одговорним за спровођење поступка процене ризика.

14. Применом одредбе члана 40. Закона, која се односе на послове које обавља лице за безбедност и здравље на раду, на основу сазнања из праксе и инспекцијских надзора, уочено је да је потребно да лице за безбедност и здравље на раду континуирано усавршава знање у области безбедности и здравља на раду.

15. Примена одредбе члана 44. Закона, која се односи на организовање и начин рада представника запослених за безбедност и здравље на раду и Одбора за безбедност и здравље на раду, указује на потребу да представнику запослених за безбедност и здравље на раду послодавац омогући плаћене сате, техничко-просторне услове у складу са просторним и финансијским могућностима за обављање послова безбедности и здравља на раду.

16. У примени одредбе члана 56. Закона, којом су прописани услови за добијање лиценце за обављање послова безбедности и здравља на раду, у поступку вршења надзора над радом правних лица и предузетника са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду уочено је да се ангажују лица која немају високу школску спрему, да се не контролише свакодневна примена мера за безбедан и здрав рад на радном месту код послодавца, да при изради Акта о процени ризика у списку правних и физичких лица компетентних за процењивање ризика (процењивачи ризика), испред тог правног лица или предузетника, послове обављају лица која не испуњавају законом прописане услове, односно немају високу школску спрему. Такође су уочени пропусти правног лица које има лиценцу за обављање послова прегледа и испитивања опреме за рад да послове обавља супротно одредбама важећих законских и подзаконских прописа у области безбедности и здравља на раду ангажујући лица која

не испуњавају прописане услове у погледу врсте и степена стручне спреме и да стручни налази не садрже прописане елементе.

Укупан број издатих лиценци у периоду од 2006. до 2012. године је 637, од тога 497 лиценци за обављање послова безбедности и здравља на раду, 23 лиценци за обављање послова испитивања услова радне околине – хемијских, физичких штетности осим јонизујућег зрачења, микроклиме и осветљености, 29 лиценци за обављање послова прегледа и испитивања опреме за рад, 64 лиценце за обављање послова одговорног лица за преглед и испитивање опреме за рад, 52 лиценце за обављање послова одговорног лица за испитивање услова радне околине и 2 лиценце за обављање послова испитивања услова радне околине – биолошких штетности.

Циљеви који треба да се постигну доношењем Нацрта закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду

1. Предложеним решењем члана 1. Нацрта закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду (у даљем тексту Нацрт закона) врши се допуна одредбе члана 2. Закона. Овом допуном постиже се ближе одређивање области примене Закона јер се прописује да се Закон не примењује при обављању специфичне војне службе у Војсци Србије, полицијских послова укључујући послове заштите и спасавања, јер су поједина питања безбедности и здравља уређена тим законима и прописима донетим на основу тих закона. Овим предлогом врши се и усаглашавање са Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

2. Предложеним решењем, члана 2. Нацрта закона допуњује се члан 4. Закона о безбедности и здрављу на раду, односно проширује се значење израза послодавац, па се као послодавац сматра и лице, које по било ком правном основу обезбеђује посао запосленом, осим лица које посао обезбеђује у домаћинству и носилац породичног пољопривредног газдинстава који обавља посао са члановима породичног пољопривредног домаћинства у складу са прописима о пољопривреди (Закон о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 10/13)), затим као послодавац се сматра и физичко лице, које са члановима свог породичног домаћинства обавља привредну или другу не пољопривредну производњу, (Закон о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11 и 83/14 – др. закон)). Овом допуном значењем израза послодавац у пољопривреди и физичког лица – предузетник који обавља привредну делатност или другу не пољопривредну производњу, извршено је прецизирање ко се у сваком појединачном случају сматра послодавцем који је одговоран за примену мера за безбедност и здравље на раду као што су: оспособљавање за безбедан и здрав рад, израда акта о процени ризика, одржавање опреме за рад, испитивање услова радне околине, односно буке, вибрација, хемијских штетности и др., такође се овом допуном значења израза послодавац врши усаглашавање са Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

Додавањем, у одредби члана 2. тачке 23) Нацрта закона, значење израза превенција врши се усклађивање са Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

3. Заменом речи инвалида са речима особе са инвалидитетом постиже се терминолошко усклађивање према другим прописима, а додавањем новог става ближе се прописује ко је надлежан да пропише превентивне мере у вези безбедности и здравља на раду младих, запослених жена за време трудноће и запослене жене које доје дете.

4. Додавањем у члану 15. Закона о безбедности и здрављу на раду нове тачке постиже се усклађивање са одредбом члана 8. Директиве ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

5. Одредбом члана 6. став 1. Нацрта закона бришу се из одредбе члана 18. став 2. Закона речи: „или врши промену технолошког процеса дуже од седам дана” из разлога што пројектна документација за промену технолошког процеса није иста као и за изградњу грађевинског објекта и самим тим није документација потребна за израду елабората о уређењу градилишта. Овом одредбом Нацрта закона постиже се прцизирање обавезе послодавца када је дужан да изради прописан елаборат о уређењу градилишта.

6. Одредбом члана 7. Нацрта закона прописује се поступање послодаваца приликом давања запосленима на коришћење опреме за рад, средстава и опреме за личну заштиту на раду, односно врши се усаглашавање са Законом о техничким захтевима за производе и оцењивање усаглашености, Законом о општој безбедности производа и Правилником о безбедности машина, односно прописима којим су прописани технички захтеви, оцењена усаглашеност према прописаном поступку, извршено означавање у складу са прописима и да их прате прописане исправе о усаглашености и друга прописана документација.

Извршено је прецизирање обавезе послодавца да у ситуацији када је дао запосленима на коришћење ту опрему пре ступања на снагу прописа којим је утврђена ова обавеза, дужан је да обезбеди упутство за њихову употребу и одржавање. Такође, изменом постиже се да послодавац обезбеди запосленима када је то потребно, превод документације на језик који запослени разуме.

Овом одредбом Нацрта закона обезбеђује се да опрема за рад, средстава и опреме за личну заштиту на раду која се даје запосленом на коришћење мора бити потпуно безбедна и да су битни захтеви за заштиту здравља и безбедности испуњени.

Такође постиже се да, у ситуацији када је послодавац дао запосленима на коришћење опрему за рад, средстава и опрему за личну заштиту на раду која нема прописану документацију, послодавац може сам да изради упутство за њихову употребу и одржавање, као и упутство за безбедан и здрав рад.

7. Одредбом члана 8. Нацрта закона постиже се утврђивање услова под којим послодавац може да да запосленима на коришћење опасне хемијске материје и друге хемијске материје за које је прописана обавеза израде и достављање безбедносног листа, односно да их може дати само ако су достављене уз безбедносни лист. Такође се постиже да послодавац обезбеди безбедносни лист на српском језику, а у изузетним случајевима на страном језику у складу са условима, које одређује пропис о хемикалијама. Послодавац је дужан да обезбеди превод безбедносног листа на језик који запослени разуме.

Постиге се и усклађивање са Правилником о садржају безбедносног листа.

Крајњи циљ који се жели постићи одредбом овог члана јесте да се за запосленог који користи опасне хемијске материје обезбеде све мере утврђене Актом о процени ризика којима се смањује ризик од настанка повреда или оштећења здравља.

8. Предложеном одредбом члана 9. Нацрта закона постиже се обухват свих законских случајева радног ангажовања запослених када је послодавац у обавези да изврши оспособљавање за безбедан и здрав рад. Законом о безбедности и здрављу на раду оспособљавање за безбедан и здрав рад није се вршило према одређеном програму за оспособљавање за безбедан и здрав рад, тако да циљ је да се, наведеном допуном Нацрта закона, постигне да послодавац спроводи оспособљавање за безбедан и здрав рад према програму чији садржај обнавља и мења али да прати фактичко стање услова рада, опасности и штетности, односно ризик од повређивања и обољења.

9. Одредбом члана 10. став 2. Нацрта закона постиже се утврђивање рокова вршења периодичне провере оспособљености за безбедан и здрав рад за запослене који обављају послове на радном месту са повећаним ризиком, односно на радном месту које није радно место са повећаним ризиком. Ова одредба је значајна из разлога што је

до сада послодавац био у обавези да изврши оспособљавање запосленог за безбедан и здрав рад само код заснивања радног односа, премештаја на друге послове, приликом увођења нове технологије или нових средстава за рад, као и код промене процеса рада који може проузроковати промену мера за безбедан и здрав рад, што се показало као недовољно, поготову код оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад на радним местима са повећаним ризиком.

Ставом 3. овог члана постиже се да послодавац обезбеди запосленима да се оспособљавање за безбедан и здрав рад врши на језику који запослени разуме, као и да се прилагоди могућностима и способностима особа са инвалидитетом чиме се врши усклађивање са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13).

Крајњи циљ који се жели постићи одредбама чл. 9. и 10. Нацрта закона јесте да се уређењем поступка вршења оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад, односно подизањем нивоа квалитета оспособљености запослених за безбедан и здрав рад, обезбеди да запослени буду упознати са свим врстама ризика на пословима на којима су одређени да раде, о конкретним мерама за безбедан и здрав рад, као и да се то оспособљавање врши у одређеним роковима.

10. Применом одредбе члана 12. Нацрта закона постиже се смањење броја повреда на раду које се дешавају услед самовољног искључивања, мењања или уклања безбедносних уређаја прикључених на средствима за рад од стране запосленог.

11. Одредбом члана 13. Нацрта закона постиже се стварање повољнијих услова пословања за послодавце који имају до двадесет запослених, у делатности трговине на мало, услуга смештаја и исхране, информисања и др., тако да послове безбедности и здравља на раду могу да обављају сами и при томе нису дужни да имају положен стручни испит, из разлога што на основу података Републичког завода за статистику на територији Републике Србије, у 2012. години, од укупно 91 536 предузећа било је 79 189 микро (86,5%) и 9 699 малих (10,6%) предузећа. Посматрано по секторима КД (2010), на нивоу Републике Србије, највеће учешће у укупном броју предузећа имале су: трговина на мало и велико и поправка моторних возила (35,7%), стручне, научне, иновационе и техничке делатности (11,7%), да је од укупно 226 132 предузетника посматрано по секторима КД (2010), на нивоу Републике Србије, највеће учешће у укупном броју предузећа имале су: трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (28,0%), стручне, научне, иновационе и техничке делатности (11,5%), услуге смештаја и исхране (8,6%).

12. Одредбом члана 14. Нацрта закона, у делатности грађевинарства, пољопривреде, шумарства и рибарства, рударства, прерађивачке индустрије, производње, прераде и снабдевања електричном енергијом, гасом, паром и климатизације, снабдевања водом, управљања отпадним водама, контролисања процеса уклањања отпадом, здравственој и социјалној заштити, односно у делатностима где се најчешће дешавају тешке и смртне повреде на раду подизањем нивоа компетенција лица која се баве пословима безбедности и здравља на раду, са аспекта нивоа и степена стручне спреме, постиже се стварање услова за смањење броја ових повреда.

13. Одредбама чл. 15. и 16. Нацрта закона, обезбеђује се да лице за безбедност и здравље на раду континуално усавршава знања у области безбедности и здравља на раду кроз програм усавршавања знања који доноси министар надлежан за рад водећи рачуна о обиму и сложености послова које оно обавља као и потребе сталног иновирања прописа у овој области и усклађивања домаћих прописа са прописима Европске Уније. Са аспекта значаја послова које обавља лице за безбедност и здравље на раду ова одредба Нацрта закона има за циљ стварање безбедних и здравих услова рада код послодавца да би се смањиле повреде на раду и професионалне болести и да би се превентивно деловало на очување здравља запослених.

14. Одредбом члана 17. у ставу 4., Нацрта закона послодавац је дужан да представнику запослених за безбедност и здравље на раду омогући најмање пет плаћених часова рада месечно, као и да обезбеди техничко-просторне услове у складу са просторним и финансијским могућностима, ради обављања активности представника запослених. Циљ који се жели постићи овом допуном јесте обезбеђивање просторних и техничких услова за рад представника запослених ради постицања и оснаживања запослених да бирају своје представнике који ће својим активностима у области безбедности и здрављу на раду утицати на послодавце да доследно примењују мере безбедности и здрављу на раду. У протеклом периоду код малог броја послодаваца запослени су изабрали своје представнике ради обаљања активности у области безбедности и здравља на раду.

15. Одредбом члана 19. Нацрта закона постиже се усклађивање Закона у складу са одредбама Закона о заштити података о личности („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 10/09-др. закон, 68/12 одлука УС и 107/12).

16. Одредбама чл. 23, 24. и 25. Нацрта закона постиже се поштравање услова за добијање лиценце за обављање послова безбедности и здравља на раду, тако што правна лица и предузетници који обављају послове безбедности и здрављу на раду могу да добију лиценцу ако имају најмање два запослена и то са високим образовањем у трајању од четири године. Такође се утврђују рок на који се издаје лиценца, као и услови под којима се обнавља.

Крајњи циљ који се жели постићи овим одредбама Нацрта закона јесте обезбеђивање да предузетници и правна лица са лиценцом за обављање послова безбедности и здравља на раду обављају своје послове у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду.

17. Одредбом члана 27. Нацрта закона се уводе национална признања у области безбедности и здравља на раду у Републици Србији и ствара правни основ за доношење подзаконског прописа који ће прописати врсте националних признања, њихов изглед, поступак и услове за доделу.

Овом изменом Закона доприноси се даљем развоју области безбедности и здравља на раду, тако што ће се правним, физичким лицима и Одбору за безбедност и здравље на раду додељивати национална признања за примере добре праксе, у циљу промоције безбедности и здравља на раду.

Да ли су разматране друге могућности за решавање проблема?

Питања која су предмет измена и допуна овог закона су системске природе и њихово решавање је могуће једино законом којим се ова питања уређују. То се посебно односи на усклађивање Закона о безбедности и здрављу на раду са другим прописима и Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ (1989).

Зашто је доношење закона најбоље решење проблема?

Питања којима се уређује област безбедности и здравља на раду изменама и допунама Закона, односно утврђивање да се при обављању специфичне војне службе, полицијских послова као послова заштите и спасавања не примењује Закон о безбедности и здрављу на раду; шире дефинисање израза „Послодавац”; усклађивање члана 24. Закона са новим прописима о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености, прописима о општој безбедности производа и безбедности машина; увођење нове обавезе за послодавца да се оспособљавање за безбедан и здрав рад врши у складу са програмом за безбедан и здрав рад, као и увођење рока за

периодичне провере оспособљености за безбедан и здрав рад како за запослене који раде на радним местима са повећаним ризиком, тако и за запослене који не раде на овим радним местима; стварање повољнијих услови за послодавца који има мање од 20 запослених (у делатностима трговине на мало, финансијским, пословање некретнинама и др.) да послове безбедности и здравља на раду може обављати сам и није дужан да има положен стручни испит; да се у делатностима где се најчешће дешавају тешке и смртне повреде на раду (грађевинарство, прерађивачка индустрија и др.) подигне ниво компетенције лица које се баве пословима безбедности и здрављу на раду код послодавца увођењем обавезе послодавца да за ове послове одреди лице које има најмање завршено високо образовање у трајању од најмање четири године; увођење обавезе за лице за безбедности и здравље на раду да континуирано усавршава знања у области безбедности и здрављу на раду, а да програм усавршавања знања прописује министар надлежан за рад; увођење обавезе послодавца да представнику запослених за безбедност и здравље на раду обезбеди техничко-просторне услове; усклађивање са Законом о заштити података о личности; поштравање услова за добијање лиценце за обављање послова безбедности и здравља на раду, а такође се рок важења лиценце ограничава на пет година; стварање правног основа за увођење Националног признања у области безбедности и здравља на раду; усаглашавање казних одредби са новим Законом о прекршајима којим се повећава висина запрећене казне; као и усаглашавање са Директивом ЕУ 89/391/ЕЕЗ, не могу се уредити без постојања основа која се утврђују законом.

На кога ће и како утицати решења предложена у Нацрту закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду?

Измене и допуне које су предложене у Нацрту закона у великој мери утицаће на:

1. сва правна лица и предузетнике који имају запослене, а нарочито на мала и средња предузећа - усклађивањем члана 24. Закона са новим прописима о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености, о општој безбедности производа и безбедности машина; увођењем обавезе послодавцу да оспособљавање за безбедан и здрав рад врши у складу са програмом за безбедан и здрав рад, као и увођењем рока за периодичне провере оспособљености за безбедан и здрав рад како за запослене који раде на радним местима са повећаним ризиком, тако и за запослене који не раде на овим радним местима; стварањем повољнијих услова послодавцу који има мање од 20 запослених (у делатностима трговине на мало, финансијским, пословање некретнинама и др.) да послове безбедности и здравља на раду може обављати сам и није дужан да има положен стручни испит; у делатностима где се најчешће дешавају тешке и смртне повреде на раду (грађевинарство, прерађивачка индустрија и др.) подизање нивоа компетенције лица које се баве пословима безбедности и здрављу на раду код послодавца увођењем обавезе послодавца да за ове послове одреди лице које има најмање завршено високо образовање у трајању од најмање четири године; усклађивање са Законом о заштити података о личности; поштравањем услова за добијање лиценце за обављање послова безбедности и здравља на раду, као и рока важења лиценце ограничавањем на пет година; усаглашавањем казних одредби са новим Законом о прекршајима којим се повећава висина запрећене казне;
2. лице које обавља послове безбедности и здравља на раду код послодавца-лице за безбедност и здравље на раду, увођењем обавезе да континуирано усавршава своје знања у области безбедности и здрављу на раду створен је трошак, односно створена је обавеза за коју је потребно да и лице за безбедност и здравље на раду својим средствима учествује у наведеном усавршавању.

Који су трошкови које ће примена Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду изазвати грађанима и привреди, посебно малим и средњим предузећима?

На нивоу послодавца трошкови се могу посматрати као трошкови за спровођење мера и активности за обезбеђивање безбедности и здравља и као трошкови који се односе на број изгубљених сати због повреда на раду и професионалних болести, на које се могу додати и трошкови за лечење, накнаде за време одсуствовања са посла и др.. Зато сматрамо да безбедност и здравље на раду треба посматрати и са економског аспекта. То објашњавамо тиме да велики број послодавца најчешће узима у обзир само трошкове за спровођење мера безбедности и здравља на раду, а последице повреда и здравствених поремећаја остају сакривене. То је омогућено тиме јер се одређени део трошкова предузећа због повреда на раду и професионалних болести преноси на носиоце социјалне заштите (здравствена, инвалидска). Наглашава се да повреде на раду и професионалне болести повећавају трошкове у односу на трошак у вези са улагањем у превентивне мере за безбедан и здрав рад послодавца, из разлога што је потребно додатно ангажовање запослених ради замене одсутног запосленог, њихово оспособљавање за безбедан и здрав рад, повређеним и оболелим треба обезбедити надокнаде зараде и накнаде штете и слично. Повреде на раду ометају и прекидају производњу и доводе до остваривања нижег дохотка, смањују пословни углед, а самим тим и конкурентност због неиспуњавања уговорних обавеза.

На основу информација које су објављене у Глобалној процени повреда на раду, рад Päivi Hämäläinen, Jukka Takala i Kaija Leena Saarela из марта 2005. године ревидирана августа 2005. године, у Табели су приказани само случајеви повреда на раду у земљама у региону које су пријављене МОР-у и које чине само 3,6% од очекиваног броја повреда.

Табела

Земља	Економски активно становништво	Укупно запослено	Процењен број смртних повреда	Смртност	Повреде на раду са ≤ 3 дана одсуства			
					Нижa граница (019%)	Горња граница (0,10%)	Просек	Стопа повреда
Албанија	2.000.000	1.078.000	108	10.0	56.850	108.016	82.433	7.647
Бугарска	4.000.000	4.416.600	496	11.4	182.183	346.147	264.165	8.718
Хрватска	2.039.833	1.384.841	346	12.9	93.713	178.055	135.884	9.812
Македонија	1.000.000	310.000	43	13.9	22.599	42.938	32.769	10.571
Словенија	983.000	907.000	229	10.6	58.852	111.819	85.336	9.409

Земље бивше социјалистичке економије имају 21.000 смртних повреда и просечан број свих професионалних повреда се процењује да је око 16 милиона случајева.

Стопа смртности у овој области је 13 на 100.000 радника, а стопа повреда је 10.000 на 100.000 радника. Тако, сваки десети радник има професионалну повреду током једне године. Смртност је већа у источном делу региона.

Унапређење безбедности и здравља на раду може донети економске користи предузећу, запосленом и друштву у целини. У досадашњем периоду у Републици Србији нико се није озбиљније бавио ценом коштања повреда на раду и професионалних обољења. Ово је потребно како би се послодавцима, нарочито малим и средњим предузећима указало на важност улагања у превентивне мере, што је свакако исплативије, него касније када се повреда на раду и професионално обољење догоди, што између осталог укључује трошкове лечења, број изгубљених радних дана итд.

Студијом случаја микро фирме, која има до десет запослених, сагледавано је колико је потребно издвојити финансијских средстава за обезбеђивање минимума мера за безбедност и здравље на раду на једном радном месту.

Структура финансијских средстава:

- електроинсталације ниског напона – **5.000,00 дин**
- преглед једне прописане опреме за рад – **3.000,00 дин**
- преглед остале опреме за рад која не подлеже испитивању – **2.000,00 дин x 3 машине = 6.000,00 дин**
- кабина за фарбање – **5.000,00 дин**
- испитивање услова радне околине:
  - o бука по једном мерном месту - **1.000,00 дин**
  - o осветљење по једном мерном месту - **300,00 дин**
  - o микроклима по једном мерном месту - **900,00 дин**
  - o вибрације по једном мерном месту - **3.000,00 дин**
  - o хемијске штетности по једном мерном месту - **2.000,00 дин**
  - o електромагнетско поље по једном мерном месту - **1.600,00 дин**
- израда Правилника о безбедности и здрављу на раду - **5.000,00 дин**
- израда Упутства за безбедан и здрав рад - **3.000,00 дин**
- израда Програма оспособљавања за безбедан и здрав рад - **5.000,00 дин**
- оспособљавање за безбедан и здрав рад по једном запосленом - **1.000,00 дин**
- средства и опрема за личну заштиту на раду по једном запосленом - **7.500,00 дин**
- акт о процени ризика по једном радном месту - **3.000, 00 дин**
- акт о процени ризика за радно место са повећаним ризиком - **4.800,00 дин**
- претходни лекарски прегледи или периодични лекарски преглед - **4.600,00 дин**
- циљани лекарско преглед (офталмолошки преглед) - **1.000,00 дин**
- циљани лекарски преглед за буку - **2.000,00 дин**
- прва помоћ (потпуно опремљено сандуче) - **2.650,00 дин**
- обука прве помоћи по једном запосленом - **2.000, 00 дин**
- елаборат о уређењу градилишта - **12.000,00 дин**
- организовање послова:
  - o лице за безбедност и здравље на раду - **37.000,00 дин**
  - o правно лице, односно предузетник са лиценцом - **15.000,00 дин**
  - o ако је потребно да за обављање послова из одредбе члана 41. Закона о безбедности и здрављу на раду:
    1. ангажује служба медицине рада - **40.000,00 дин,**
    2. не ангажује службу медицине рада – **0 дин**

УКУПНО: 1. - 183.350,00 дин, односно

2. - 143.350,00 дин.

Приликом израде Нацрта закона сагледани су трошкови које ће изазвати предложене измене и допуне тако да:

- Предложена одредба члана 2. Нацрта закона створиће трошкове послодавцу у његовом пословању посматрајући их као трошак потребан за спровођење мера за обезбеђивање безбедних и здравих услова рада, али много вићи су трошкови који се односе на број изгубљених сати због повреда на раду и професионалних болести које се могу додати, трошкови за лечење, накнаде за време одсуствовања са посла;

- У складу са одредбом члана 8. Нацрта закона створена је обавеза послодавцу да обезбеди упутство за употребу и одржавање опреме за рад или средства и опрему за личну заштиту на раду. У складу са одредбом члана 24. Закона трошкови за издају прописане документације били су релативно високи, а сада послодавац може сам (ангажујући своје запослене) да обезбеди упутство за употребу и одржавање опреме за рад или средства и опрему за личну заштиту на раду, што у великој мери смањује трошкове;

- Стварањем обавезе послодавцу да изради програм по коме се врши оспособљавање за безбедан и здрав рад запослених, као и да се по потреби обнавља и мења створиће трошкове послодавцу. Послодавац који има до десет запослених за израду програма оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад просечно треба да издвоји око 5.000,00 дин, са предложеном изменом и допуном у Нацрту закона ти ће се трошкови увећати, али циљ који се постиже многоструко је већи, јер се обезбеђује да запослени буду упознати са свим врстама ризика на пословима на којима су одређени да раде и конкретним мерама за безбедан и здрав рад, чиме се смањује могућност повређивања на радном месту;

- Утврђивањем рока периодичне провере оспособљености за безбедан и здрав рад за запослене који раде на радним местима са повећаним ризиком и за запослене који не раде на овим радним местима створиће трошак послодавцу, али подиже се на виши ниво квалитет оспособљености запослених за безбедан и здрав рад, стим у вези и мање могућности да дође до повреде на раду запослених;

- Изменом да послодавац који има мање од 20 запослених (у делатностима трговине на мало, финансијским, пословање некретнинама и др.) послове безбедности и здравља на раду може да обавља сам и није дужан да има положен стручни испит стварају се повољнији услови у пословању, односно послодавац нема додатне трошкове у пословању;

- Увођење обавезе послодавцу да за послове безбедности и здравља на раду одреди лице које има најмање завршено високо образовање у трајању до три године у делатностима где се најчешће дешавају тешке и смртне повреде на раду (грађевинарство, прерађивачка индустрија и др.) створиће трошак послодавцу, али имајући у виду да се у овим делатностима најчешће дешавају тешке и смртне повреде на раду постиже се стварање услова за смањење броја ових повреда;

- Усклађивање са Законом о заштити података о личности ствара административне трошкове послодавцу;

- Поштравањем услова за добијање лиценци за обављање послова безбедности и здравља на раду, као и прописивање рока важења лиценци на пет година, поспешује се квалитет пословања правних лица и предузетника који обављају ове послове, али исто тако може довести да одређени број ових правних лица, односно предузетника угаси своје пословање.

Да ли позитивни ефекти доношења Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду оправдава трошкове његове примене?

Позитивни ефекти који се постижу доношењем Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду оправдавају трошкове који ће настати у његовој примени јер имају за циљ обезбеђивање спровођења и унапређења безбедности и здравља на раду, односно смањење броја повреда на раду и професионалних болести:

Стратегијом о безбедности и здрављу на раду за период од 2013. до 2017. године тежи се да се, у овом периоду, број повреда на раду смањи за 5%, у односу на евиденцију повреда на раду коју води Инспекторат за рад.

Подаци о броју инспекцијских надзора поводом повреда на раду у периоду од 2009. до 2012. године:

Година	Број извршених инспекцијских надзора у случају смртне, тешке са смртним исходом, колективне, тешке и лаке повреде на раду					
	Укупно	Смртних	Тешких са смртним исходом	Колективних	Тешких	Лаких
2009.	1.286	37	18	22	986	223
2010.	1.322	35	21	29	1.005	232
2011.	1.082	28	18	24	958	54
2012.	1.243	26	13	24	1.003	177

Према подацима Европске агенције за безбедност и здравље на раду, објављени у Водичу кроз кампању, Менаџерске способности у управљању и учешће запослених у безбедности и здрављу на раду 2012. године, више милиона запослених из целе Европе има оштећење здравља у вези са радом. Повреде на раду носе велике трошкове запосленима и њиховим породицама, њиховим послодавцима и друштву у целини. Према Истраживању о радној снази (Labour Force Survey) из 2007. године 73% повреда на раду је резултирало боловањима од најмање једног дана, а 22% је резултирало боловањима од најмање месец дана. Оваква стопа повреда на раду и здравствених проблема у вези са радом има директан урицај на економски раст и запосленост у целој Европи. У ствари, најмање 450 милиона радних дана је изгубљено сваке године. Процене варирају, али овакве повреде на раду и трошкови (лечење, боловање) коштају економију ЕУ најмање 490 милијарди € годишње.

Да ли Закон о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду стимулише појаву нових привредних субјеката на тржишту и тржишну конкуренцију?

Измене и допуне које су предложене Нацртом закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду не утичу битно на спровођење принципа тржишне конкуренције и либерализације тржишта.

Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да изнесу своје ставове о Нацрту закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду?

Нацрт закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду израдила је Радна група која је основана Решењем министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања чији су чланови представници Управе за безбедност и здравље на раду, Уније послодаваца Србије, Министарства здравља, Савеза самосталних синдиката Србије, Социјално-економског савета Републике Србије, Удружења за безбедност и здравље на раду Србије, Факултета заштите на раду у Нишу, Конференције слободних синдиката Србије, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Инспектората за рад. Организована је ТАИЕХ радионица за чланове Радне групе са циљем упознавања са прописима ЕУ у области безбедност и здравље на раду. У рад Радне групе укључен је, у циљу разјашњења питања улоге и значаја службе медицине рада, односно праћења здравственог стања запослених, директор Института за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић” са сарадницима. Радна група је одржала састанак са представницима правних лица са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне околине, ради сагледавања могућих измена у обављању ових послова.

Јавна расправа о Нацрту закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду одржана је према следећем распореду:

- 2. децембра 2013. године, од 11,00 до 14,00 часова, у просторијама Палате „Србија”, Нови Београд, Булевар Михаила Пупина 2. Јавној расправи је присуствовало 55 учесника;

- 11. децембра 2013. године, од 11,00 до 14,00 часова у просторијама Хотела „Крагујевац”, Крагујевац, Краља Петра I 21. Јавној расправи је присуствовало 96 учесника;

- 16. децембра 2013. године, од 11,00 до 14,00 часова у просторијама Савеза самосталних синдиката Војводине, Нови Сад, Булевар Михаила Пупина 24. Јавној расправи је присуствовало 77 учесника;

- 23. децембра 2013. године, од 11,00 до 14,00 часова у просторијама Регионалне привредне коморе Ниш, Ниш, Добричка 2. Јавној расправи је присуствовало 76 учесника.

Учесници на јавној расправи били су: представници социјалних партнера републичке, покрајинске, градске, гранске и друге организације синдиката, удружења послодаваца, представници правних лица и предузетника са лиценцом у области безбедности и здравља на раду, представници високошколских установа, представници службе медицине рада, представници државних органа, јавних служби, представници удружења у области безбедности и здравља на раду, представници привредних друштава, представници невладиног сектора, стручна јавност и друге заинтересоване стране.

Које ће се мере током примене Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду бити предузете да би се остварили разлози доношења закона?

Током примене Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду предузеће се законодавне, управне и управно надзорне, институционално-организационе, техничко-оперативне, економске мере и мере јачања јавне свести:

1. Законодавне, управне и управно надзорне мере:
  - реализација Акционог плана за спровођење Стратегије безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2013. до 2017. године;
  - измена и доношење подзаконских прописа на основу Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду;
  - усклађивање са Законом о заштити података о личности, Законом о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености, Законом о општој безбедности производа, Законом о хемикалијама и Правилником о садржају безбедносног листа;
  - унапређење система издавања и одузимања лиценци;
  - усклађивање са новим Законом о прекршајима („Службени гласник РС”, број 65/13);
  - доношење закона, подзаконских прописа и других општих аката о безбедности и здрављу на раду у циљу усаглашавања са прописима ЕУ и МОР-а, као и њихова имплементација и истовремено подстицање социјалних партнера да се питања безбедности и здравља на раду пре свега регулишу кроз систем колективног преговарања.
2. Институционалне и организационе мере:
  - утврђивање опција за увођење посебног осигурања од повреда на раду и професионалних обољења, ради обезбеђивања накнаде штете;
  - континуирана едукација/обука стручних и одговорних лица за безбедност и здравље на раду и других лица у области безбедности и здравља на раду;
  - увођење јединственог регистра повреда на раду;
  - кроз праћење здравственог стања запослених унапређење улоге службе медицине рада у систему безбедности и здравља на раду.
3. Развијање јавне свести:
  - подизање свести о важности здравља и безбедности на раду код ученика у основном и средњем образовању и васпитању;
  - у периоду од 2014. до 2017. године, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Управа за безбедност и здравље на раду у сарадњи са другим институцијама организоваће различите активности, у циљу промоције ове области:
    - даље активно учешће у оквиру Радног тела Социјално-економског савета Републике Србије;
    - промоција културе превенције и примера добре праксе у области безбедности и здравља на раду на свим нивоима организовања

послодаваца, запослених, образовних установа и државе (удружења послодаваца, синдикати, инспекција рада, школство, фондови за пензијско и инвалидско осигурање и здравствено осигурање, и др.);

- Светски дан безбедности и здравља на раду – 28. април, у оквиру Међународне организације рада се доживљава као дан када треба да се подигне свест о међународној безбедности и здрављу на раду међу организацијама запослених, послодаваца и представника Владе. С тим у вези, Влада Републике Србије донела је Одлуку о установљавању Дана безбедности и здравља на раду у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 17/10). Од 2010. године 28. април је установљен за Дан безбедности и здравља на раду у Републици Србији;
- Управа за безбедност и здравље на раду у сарадњи са Европском агенцијом за безбедност и здравље на раду и социјалним партнерима обележаваће Европску недељу безбедности и здравља на раду (43. недеља у месецу октобру), за територију Републике Србије, промотивним активностима на пољу безбедности и здравља на раду одржавањем конференција, дељењем пропагандног материјала и даље развијање информативне мреже за безбедност и здравље на раду;
- у сарадњи са социјалним партнерима обележаваће 8. августа Дана грађевинара и
- укључивање представника медија у оквиру наведених активности.